

## ŞİKÂYTE TABİ SUÇLARDA SORUŞTURMA AŞAMASINDA FAİLİN ARAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BİLGİ NOTU

### I. ÖZET

Bu bilgi notunda soruşturulması ve kovuşturulması şikâyet tabi olan suç tanımına, şikâyet başvurusunda bulunurken failin belirtilmesinin zorunlu olup olmadığına ve son olarak failin yanlış kişi olarak belirtilmesi durumunda savcı tarafından soruşturma aşamasında gerçek failin araştırılıp araştırılmayacağına dair açıklamalara yer verilecektir.

### II. GİRİŞ

#### 1. Şikâyet tabi suç nedir?

Bir suç hakkında soruşturma ya da kovuşturma yapılabilmesi için suçun mağdurunun veya suçtan zarar gören kişilerin şikâyetçi olmasının arandığı suçlara şikâyet tabi suçlar denmektedir. Şikâyet tabi suçlara 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ("TCK") ve diğer kanunlarda açıkça yer verilmektedir. İlgili kanunda bir suçun takibinin şikâyet tabi olduğu hususu açıkça yazılmamış ise, o suç savcılık ve mahkeme tarafından re'sen soruşturma ve kovuşturma konusu yapılabilecektir.

Bir suçun savcılık tarafından soruşturulması veya mahkeme tarafından kovuşturulması için suçun mağdurunun veya suçtan zarar gören kişinin sahip olduğu bu şikâyet hakkı kişiye sıkıca bağlı olan bir kamu hukuku hakkıdır. Şikâyetin yapılması 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ("CMK") "ihbar ve şikâyet" başlıklı 158. maddesinde düzenlenmiş olup suça ilişkin ihbar ve şikâyet, suçun mağduru veyahut suçtan zarar gören kişi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilmektedir.

#### 2. Şikâyet başvurusunda failin belirtilmesi zorunlu mudur?

Şikâyetçi veyahut suçtan zarar gören şikâyet başvurusunda bulunurken sadece fiili belirtebileceği gibi fiili ve suçun failini de belirterek şikâyet başvurusunda bulunabilecektir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyet tabi suçlara TCK'nın 73. maddesinde yer verilmiş olup, ilgili maddenin birinci bendinde "soruşturulması ve kovuşturulması şikâyet tabi olan **suç hakkında yetkili kimse...**" şeklinde belirtilerek, şikâyetin suçun/failin kendisine ilişkin olduğunun, bir diğer ifade ile şikâyet tabi failin belirtilmesinin zorunlu olmadığı dolaylı yoldan altı çizilmiştir. Dolayısıyla suçtan zarar gören, suç faili olarak belirli bir kimseyi göstermek zorunda değildir. Şikâyetçi tarafından, şikâyet dilekçesinde hiçbir fail gösterilmese veya failerin bir kısmı eksik gösterilmiş olsa bile, söz konusu şikâyet suça katılan tüm faileri kapsayacaktır. Bu sebeple; şikâyet başvurusu veya dilekçesinde suçtan zarar görenin kendisine karşı takibi şikâyet tabi suç işlediğini iddia ettiği faili göstermemesi, gösterememesi veya hatalı göstermesi, savcılık makamı açısından sorun teşkil etmeyecektir. Savcılık makamı, şikâyet konu fiil hakkında ceza soruşturması başlatarak fail veya faileri tespit edecektir (Ceza Avukatının Başvuru Kitabı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.134). Keza Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında şikâyet tabi suç failinin gösterilmesinin zorunlu olmadığı, failin belirtilmemiş olması halinde gerçekleştirilen şikâyetin resmi soruşturma sonunda meydana çıkarılacak suçluya karşı yapılmış sayılacağı belirtilmiştir:

"YCGK'nın 10.02.1992 tarihli ve 77351-55 Sayılı kararında da açıklandığı üzere, şikâyet tabi eylemin belirtilmesi yeterli olup, suç failinin gösterilmesi zorunlu değildir. Suç failinin belirtilmediği ya da gerçek failden bir başkasının şüpheli olarak belirtildiği şikâyetler, **resmi soruşturma sonucunda ortaya çıkarılacak suçluya karşı yapılmış sayılır.**" (Yargıtay 15 CD., 24.10.2021, 2011/5335 E, 2011/5621 K.)

### 3. Soruşturma evresi nedir? Soruşturma evresinde Cumhuriyet başsavcısı tarafından suçun failine ilişkin araştırma gerçekleştirilebilir mi?

Soruşturma evresinde, bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere derhal işin gerçeğini araştırmak ile yükümlüdür. Soruşturma evresinin amacı şüphelinin lehine ve aleyhine olan delillerin toplanarak kovuşturma evresinde maddi gerçeğe ulaşılmasını sağlamaktır (*Özbek, Veli; Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara 2006*).

Bir fiilin işlendiği haberinin alınması üzerine, suç takibe yetkili makamlar tarafından derhal hazırlık soruşturmasına başlanmasını ifade eden ilkeye “araştırma mecburiyeti ilkesi” denilmektedir (*Yargıtay 4. CD, 22.11.2021, 2021/30772 E., 2021/2712 K.*). Söz konusu ilke gereği, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının “yeterli şüphe” bulunup bulunmadığını değerlendirebilmesi için işin aslını ortaya çıkarabilecek tüm boyutları ile araştırması gerekmektedir.

Zira CMK’nın 160. maddesi ile kanun koyucu, Cumhuriyet savcısına araştırma yapıp yapmama konusunda herhangi bir takdir yetkisi tanımamış ve araştırma yapma mecburiyeti getirmiştir. Bu nedenle, araştırma olanağı bulunmasına rağmen araştırma yapılamaması durumunda Cumhuriyet savcısının verdiği karar eksik olacaktır. Yani, soruşturmanın süjesi olarak Cumhuriyet savcısı, soruşturma safhasında olayı aydınlatmak amacıyla suç ve faili araştırabilir, maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlayacak delilleri toplayabilir.

Ayrıca, bir suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe bulunmasına rağmen şüphelinin tespit edilememesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi de hukuken mümkün değildir. Soruşturma aşamasında her zaman fail tespit edilemeyeceğinden, “daimi arama kararı” yöntemiyle soruşturmaya devam edilecektir. Suç, kapsamındaki olayda kamu davası açılabilmesi için mutlak surette şüphelinin kimliğinin tespit edilip bunun da iddianamede belirtilmesi gerekir (CMK m. 170/3-a). Zira, hüküm ancak iddianamede unsurları gösterilen suçla ilişkin fiil ve fail hakkında verilmektedir.

Cumhuriyet savcısının dava zamanaşımı süresince şüphelinin tespitine yönelik araştırmalar gerçekleştirmesi gerekmekte olup dava zamanaşımı süresince şüphelinin bulunamaması durumunda, dava zamanaşımının dolması ve bu anlamda kovuşturma olanağının bulunmadığı gerekçesi ile kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekecektir (*Büyükhatipoğlu, Onur, Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Yapması Sonucu Verdiği Kararlar, Temmuz 2012*).

Bir diğer ifade ile, soruşturma sonucunda Cumhuriyet savcısı ya iddianame düzenleyerek kamu davası açılmasına ya da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermelidir. Eldeki delillerle yeterli şüphe oluşmamışsa bu halde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilebilir. Yeterli şüphe oluşturacak kanıt elde edilememesi durumu genelde; olayın şikayetçi tarafından uydurulduğu anlaşılmışsa; ortada suç olmasına karşın şüphelinin fail olmadığı açıkça anlaşılıyorsa; veya işlenemez suç durumları mevcut ise ortaya çıkmaktadır.

Özetle, savcı tarafından şikayetçinin şikâyet dilekçesinde şüpheli olarak yer vermiş olduğu şahsın gerçek fail olarak tespit edilememesi nedeniyle, suç şüphesi yaratan olay ile fail arasında kamu davası açmaya yeterli ve irtibatlı delil bulunmadığına karar vermesi mümkündür. Soruşturmada her zaman fail tespit edilemeyeceğinden *daimi arama kararı* ile soruşturma devam edecektir. Daimi arama işlemindeki gaye, soruşturma tamamlanıncaya kadar suçun gerçek failinin tespitine çalışmasıdır.

### III. SONUÇ

CMK'nın ve TCK'nın sair hükümleri çerçevesinde bir suç şikâyetine tabi olsun ya da olmasın soruşturma aşamasında Cumhuriyet başsavcısına suçun şüphelisi lehine delilleri toplama ve şüphelinin haklarını koruma yükümlülüğü verilmiştir. Savcı soruşturma aşamasında kendisine suç isnat edilen şüphelinin haksız yere şikâyetçi tarafından suçlandığı, bir diğer ifade ile suçun asıl muhatabının gösterilen şüpheli olmadığını tespit edebilecektir.

Her ne kadar CMK'nın 160. maddesinde "bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hal" ifadesine yer verilmişse de belli bir suç şüphesine karşı soruşturmanın şikâyetçi tarafından belirtilen şüpheli üzerinden devam edebilmesi için o suça ilişkin başlangıç şüphesinin var olması gerekmektedir. İlgili suçun şikâyet başvurusunda gösterilen şüpheli tarafından işlendiğine ilişkin başlangıç şüphesinin bulunmaması halinde savcı tarafından dava zaman aşımı süresince şüphelinin tespitine yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilecektir. Savcı tarafından soruşturma aşamasında gerçekleştirilen araştırmalar çerçevesinde asıl şüphelinin tespit edilememesi durumunda ise daimi arama kararı ile soruşturma süreci devam edecektir. Dava zaman aşımı süre sonuna, bir diğer ifade ile daimi ara kararı sonuna kadar failin Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilememesi durumunda ise kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir.

*Herhangi bir sorunuz olması halinde bizlerle her zaman iletişime geçebilirsiniz.*

#### İletişim

**Can Güner**  
Kurucu Ortak

[can.guner@bicerguner.com](mailto:can.guner@bicerguner.com)

**Elif Şatır**  
Kıdemli Avukat

[elif.satir@bicerguner.com](mailto:elif.satir@bicerguner.com)

Attorneys-at-Law